

הפקרת פרות שביעית/ קצירת ואסיפת פירות שביעית ב'

R' Sammy Bergman-sbergman@torontotorah.com

This Shiur has been dedicated by Marvyn Harland l'ilui nishmat Heindl bat Moshe Mendl and

Eli Bienenstock, l'ilui nishmas his father ז"ל יוסף בן יוסף

קנין הבעלים בפירות שביעית

1. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ד הלכה ב

מאימתי אדם זוכה בפירותיו בשביעית ר' ירמיה סבר מימר משיתנם בתוך כליו רבי יוסי סבר מימר אפילו נתנם לתוך כליו לא זכה בהו דהוא סבר דאינון דידיה ולית אינון דידיה כהדא רבי טרפון ירד לאכול קציעות מתוך שלו שלא בטובה כבית שמאי [דף יא עמוד א] חמוני סנטוריה ושרון חבטון עלוי כד חמא גרמיה בסכנה אמר לון בחייכון אמרין גו בייתי דטרפון עתדין ליה תכריכין כד שמעון כן אישתטחון על אפיהון אמרין ליה רבי שרי לן אמר לון ייתי עלי על כל חוטרא וחוטרא דהוה נחית עלי הוינא שרי לכון על קדמיא באילין תרתין מיליהו נהג רבי טרפון כב"ש וסכין בהדא ובקריאת שמע ר' אבהו בשם רבי חנינא בן גמליאל כל ימיו של ר' טרפון היה מתענה על הדבר הזה ואמר אוי לי שנתכבדתי בכתרה של תורה:

2. שו"ת משנה הלכות חלק ד סימן ריז

ראשונה שהרי נחלקו הראשונים ז"ל בדין אי בעלים מותרים ללקט פירותיהם בשביעית דהרמב"ם פ"ד משו"י ה' כ"ד כתב דהבעלים רשאים לזכות כמו אחר בתורת הפקר ואם הביא יתר מזה מותר ובמשנה ראשונה שביעית פ"ה מ"ז פי' דדעת הרע"ב והרא"ש דאין הבעלים יכולין לזכות בפירותיהם כלל ואף בפחות מה' כדים ועיין באחרונים ז"ל וא"כ י"ל דדא הוא באמת מחלוקת הירושלמי אי אדם יכול ללקט פירותיו בשביעית דר' ירמיה סבר מימר דיכול ללקט ומשיתנם בתוך כליו הרי הם שלו וזכה בהם ור' יוסי ס"ל דבעה"ב אסור ללקט משלו אבל תרווייהו מיירי לאחר שהפקיר פירותיו.

שנית י"ל דמחלוקת ר"י ור' יוסי בירושלמי הוא לבתר שהפקיר פירותיו בשביעית ורוצה גם הבעה"ב לזכות בהן כמו אחר ונחלקו דמאמתי זוכה בהן דעת ר"י לבתר שנתן בתוך כליו ודעת ר"י דאפילו נתן בתוך כליו אינן שלו משום דפירות שביעית לעולם הפקר הם ולקמן עוד נדבר מזה בס"ד בסברת ר' יוסי אמאי אינן שלו.

ועוד בו שלישיה דאפילו נפרש דמיירי קודם ההפקר מ"מ לא תקשה לדין דהנה כ"ג הדגישו ז"ל וכן מלשון רבי יוסי דהוא סבר דאינון דידיה ולית אינון דידיה נראה דמזה עיקר ההכרח דאפילו בעה"ב אין לו זכות בפירותיו אבל הרי כתבתי במכתבי הקודם דרבי יוסי ס"ל בירושלמי דשביעית נוהג בהקדש מפני שקדם הפקרו להקדשו וא"כ רבי יוסי לשיטתיה הוא וודאי דס"ל דשביעית אפקעתא דמלכא הוא וכן הבאתי במכתבי הנ"ל אלא דהעלתי בס"ד דאנן לא קיי"ל כרבי יוסי בזה משום דקדם הפקרו והרמב"ם ג"כ לא פסק כוותיה וכמ"ש.

ועל ארבעה אשיבנו דלפענ"ד נראה לומר פי' חדש בפ"י הירושלמי הנ"ל והיינו דלפענ"ד הא פלוגתא דרבי ירמיה ור"י לא קאי דוקא אבעל הבית הלוקט פירות שדותיו אלא קאי אכל אדם הלוקט פירות שביעית שהם פירות הפקר, דקיי"ל דפירות שביעית כשזוכה בהן ממונו הוא עיין רש"י ותוס' קדושין נ"ב, ועיין ירושלמי שבת פ"ח ופ"י דפסחים ה"א דיוצאים י"ח בין שביעית, ועיין רש"י סוף פסחים. ונחלקו בזה ר"י ור"י מאמתי זוכה בהם שיהיו שלו ולא יהיו של הפקר ובהא פליגי רבי ירמיה סובר משנתנם בתוך כליו זוכה בהם והרי הם שלו ר"ל דס"ל לר"י דפירות של הפקר לאחר שזכה בהם דידיה נינהו לכל דבר ככל דבר של הפקר שקונהו אבל רבי יוסי סבר דאף לאחר שנתן בתוך כליו לאו שלו נינהו אלא שאיהו סבר דאינון דידיה ר"ל דאדם הלוקט סבר מאחר דקנינהו מהפקר הוה שלו אבל באמת אינם שלו ור"ל שהרי באמת כשבא זמן הביעור חייב בביעור וגם אסור לעשות בהם סחורה ואינם שלו רק לאכלה וכמו אמרו ז"ל לאכלה ולא לסחורה ולא לשאר דברים שהם של גבוה.

ונראה לדייק כן מלשון הירושלמי שאמרו מאמתי אדם זוכה בפירותיו לפי הפי' דהאבעיא קאי אבעל הבית היל"ל מאימתי בעל הבית זוכה בפירותיו ומדקאמר מאימתי אדם זוכה בפירותיו משמע דאכל אדם קאי הלוקט פירות שביעית ומבעיא מאמתי זוכה בהם והא דקאמר פירותיו ר"ל הפירות שלקטן ונעשים פירותיו וזה לפענ"ד נכון בפ"י הירושלמי.

אלא שעיקר דברי ר' יוסי באמת צ"ב לפענ"ד שכתב ר' יוסי סבר מימר אפילו נתנם לתוך כליו לא זכה בהו דהוא סבר דאינון דידיה ולית אינון דידיה נראה דמזה עיקר ההכרח דאפילו בעה"ב אין לו זכות בפירותיו אבל הרי כתבתי במכתבי הקודם דרבי יוסי ס"ל בירושלמי דשביעית נוהג בהקדש מפני שקדם הפקרו להקדשו וא"כ רבי יוסי לשיטתיה הוא וודאי דס"ל דשביעית אפקעתא דמלכא הוא וכן הבאתי במכתבי הנ"ל אלא דהעלתי בס"ד דאנן לא קיי"ל כרבי יוסי בזה משום דקדם הפקרו והרמב"ם ג"כ לא פסק כוותיה וכמ"ש.

ועיינתי בס' מחנה אפרים ה' קנין ומשיכה סי' ד' שהביא דברי הירושלמי ומפרש מחלוקתם דבהא פליגי ר' ירמיה סבר שהלוקט פירותיו בשביעית נהי דאין ידו זוכה לו משום דאינו מכוון לזכות שסבור שהם שלו מ"מ כל שנתנם לתוך כליו זכה דכליו של אדם זוכה לו מדין חצר כדמוכח פ"ק דמציעא וקיי"ל חצירו של אדם זוכה לו שלא מדעתו ור"י סבר חצירו מדין יד קאתו וכשם שאם אחזם בידו וסבור שהוא שלו לא קנה כך חצירו

הפקרת הקרקע

3. **תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מב עמוד ב**
מתניתין. המודר הנאה מחבירו לפני שביעית - אינו יורד לתוך שדהו, ואינו אוכל מן הנוטות. ובשביעית - אינו יורד לתוך שדהו, אבל אוכל הוא מן הנטיעות הנוטות...
גמרא - מאי שנא דאוכל מן הנוטות? דפירי דהפקירא אינון, ארעא נמי אפקרה אמר עולא: בעומדין אילנות על הגבולים. רבי שמעון בן אליקים אמר: גזירה שמא ישא בעמידה.
4. **תוספות מסכת נדרים דף מב עמוד ב**
בעומדים על הגבולין - דיכול לתולשן בלא ירידה בתוך השדה ולכך אמר דלא ירד לתוך השדה כיון דאפשר לאוכלם בלא ירידה אבל היכא דאין עומדין על הגבולין לעולם יורד ואוכל דרחמנא אפקריה.
אלא גזירה שמא ירבה בעמידה - לאחר אכילה ולצורך אכילה אפקריה רחמנא שלא לצורך אכילה לא ואינו מותר אלא בנוטות שנוטות מחוץ לשדה ואינו נכנס לתוך השדה כלל.
5. **הר"ן מסכת נדרים דף מב עמוד ב**
אמר עולא בעומדין אילנות על הגבולין - אין הכי נמי דללקוט אילנות שבאמצע השדה מותר לירד לתוכה אבל ללקוט אילנות שעומדין על הגבולין לא דרחמנא לא אפקרה לארעא אלא ללקוט פירותיה הלכך כיון שאילנות הללו יכול ללקט אותם לא ירד.
6. **פירוש הרא"ש מסכת נדרים דף מב עמוד ב**
בעומדין על הגבולין. ואינו צריך ליכנס בתוך השדה ואפשר לכל אדם אין לו רשות ליכנס כיון שיכול ליקח הפירו' או שמא אף על גב דלאינש אחרינא מותר למודר אסור אבל ליקח פירות העומדין בתוך השדה יכול לירד:
7. **רמב"ם הלכות נדרים פרק ו הלכה יג**
ואסור לראובן לאכול מפירות שדה שמעון ואפילו בשביעית שהכל הפקר, שהרי לפני שביעית נדר, אבל אם נדר בשביעית אוכל מן הפירות הנוטות חוץ לשדה, אבל לא יכנס לשדה אף על פי שהקרקע הפקר, גזירה שמא ישא שם אחר שיאכל, **ולא הפקירה אותה תורה אלא כל זמן שהפירות בתוכה.**
8. **משנה מסכת שביעית פרק ט**
עד אימתני עניים נכנסים לפרדסות עד שתד רביעה שניה
9. **רמב"ם שמיטה פרק ז הלכה יח**
עד מתי יהיו העניים מותרין להכנס בפרדסות במוצאי שביעית לאסוף פירות שביעית, עד שתד רביעה שנייה.
10. **חזון איש שביעית סימן טו סעיף יא**
ויש לעיין: כיון דרחמנא אפקרה לשדהו, איך רשאי לזרעה ולמנוע רגלם של בני אדם משם? ולמה לא יהא כסג שדהו ומשמרה, ומאי שנא שמינית משביעית עצמה, שאם יניח כלים בדרך פרדסו שאם ילכו ישברו כליו, בהכרח בדין שהולכין כדרכן ואינן חוששין? והכא נמי לאחר שתד רביעה שניה, אם עדיין יש פירות שביעית בשדהו שהן הפקר, ורחמנא אפקרה לשדהו להכנס בה, כדאמר בנדרים (מב ע"א). כי זרעה מאי הוי? ... ואפשר דאיירי באמת **במניח להן דרך להכנס ליטול את הפירות**, ועד רביעה שניה רשאיין ללכת דרך פרדסות.
11. **דרך אמונה - ביאור ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ז הלכה יח**
ועד מתי יהיו עניים וכו'. הנה מרן הקשה (הבאנו בד"א) איך יכול למנוע את העניים מליכך לתוך פרדסו כיון שהתורה הפקירה את השדה להילוך האנשים כמ"ש בנדרים מ"ב ב' ארעא נמי אפקרה (ללקיטת פירות כמשי"כ הר"ן) וגם במוצאי שביעית עדיין הפירות הפקר ותי מרן דמייירי שמניח להן דרך ליכנס וליטול את הפירות ויל"ע א"כ אפי' לפני רביעה שני' דאטו חייב ליתן להן ליכנס מאיזה דרך שירצו הרי אמרו במכילתא משפטים והשביעית תשמטנה ונטשתה מגיד שפורץ בה פרצות אלא שגדרו חכמים מפני תיקון העולם ומבואר שא"צ לפרוץ בו פרצות וסגי שמשאיר להן דלת א' להכנס תדע דבנדרים שם אמרי' דבעומדין אילנות על הגבולין אין להן רשות כלל להכנס לשדה כיון שיכולין לתולשן מחוץ לשדה וכמו שהסביר הר"ן שם ומשמע דאע"ג דנקל לו יותר להכנס לתוכה ללקט לא הפקירה תורה לזה וע"ל בפ"ד הכ"ד בצה"ל אות רצ"ז הבאנו ששמענו בשם מרן שיכול לנעול הדלת ולכתוב פתקא שכל מי שרוצה ליטול יכול לקבל המפתח בבית ואף על גב שגורם לו טורח יתירא מיהו לא התיר זה אלא במקום הצורך [ואין לומר דמשום מדת סדום אסור לו למנוע בשביעית דאטו אין יכול להיות שיש לו בשדה גם פירות שחנטו לפני שביעית ואין רוצה שיקלקלום],

ולעניין ד' י"ל **דהתורה לא הפקירה הקרקע אלא בשביעית עצמה** וכדאי' במכילתא משפטים שם ובשביעית וגו' שלא תאמר מפני מה אמרה תורה לא שיאכלו אותה עניים הרי אני מכניסה ומחלקה לעניים ת"ל והשביעית תשמטנה ונטשתה כו' וזה רק כתוב על שנה השביעית עצמה שיש מצוה תשמטנה ונטשתה וזה מ"ש בנדרים ארעא נמי אפקרה **אבל אחר שביעית נהי שהפירות עדיין הפקר דאזלי' אחר חנטה אבל הקרקע אינו הפקר ויכול להכניס הפירות לביתו ולחלקה לעניים** וכן יכול לומר להן תבואו בשעה פלונית ואתן לכם או אם תרצו אוציא לכם לביתי ואין להם רשות לקלקל שדהו ופרדסו בלי רשותו רק יכולין לתבוע פירותיהן ורק עד רביעה שני' שאז אין לו שום קלקול יכולין להכנס בלי רשותו וכמ"ש בב"ק פ"א ב' הרי שכלו פירותיו מן השדה ואינו מניח בני"א ליכנס בתוך שדהו מה הבריות אומרות עליו מה הנאה יש לפלוני ומה הבריות מזיקות לו עליו הכתוב אומר מהיות טוב אל תיקרי רע... ולכן יכולין להכנס לא מצד הפקר אלא משום מדת סדום שאין מזיקין לו כלום ומתקנת שלמה אבל אחר רביעה שני' שמזיק לו דוושא אסור להן להכנס ואי משום הפירות יכולין לתובעו שיוציא להן הפירות וחייב לעשות זאת שזה הפקר ושייך להן ויתכן שאם יזרע בחצרו שאז גם לפני רביעה שני' מקלקל לו יכול למנוע גם לפני רביעה שני' שלא יכנסו דרחמנא לא אפקרה רק בשביעית ולא במו"ש ויכול לומר אוציא לכם הפירות החוצה אם תרצו ואל תכנסו לקלקל לי חצרי :

12. הרב שאול ישראלי - חוות בנימין - חלק ג סימן קא - עמוד תרמב

שביעית עצמה... אפילו אם רצונו לעשות שם דברים המותרים כגון בנייה וכיוצא בזה, מכל מקום, הרי נאמר: "תשמטנה ונטשתה", שמקנה להם זכות דריסה בשדה לצורך הפירות, ומשמע שהוא אפילו כשזה מזיק לשדה, שבשנה זו כל מה ששייך לפירות הללו הרי זה הפקר לכל, ועל כן אינו רשאי לקלקל להם זכות זו. אבל במוצאי שביעית שאז אין זכות דריסה שהרי משעה שזה מזיק לו אסור להכנס לשדה (רמב"ם שמיטה ז, יח), ובפשיטות נראה שבכהאי גוונא אף שהפירות נפסדים מאליהם לא אכפת הדבר, ואין עליו להוציאם לרשות הרבים.

החזקת טובה בעד פירות שביעית

13. משנה מסכת עדויות פרק ה משנה א

פירות שביעית בטובה ושלא בטובה כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים אין אוכלים אלא בטוב

14. רמב"ם על משנה מסכת עדויות פרק ה משנה א

פירוש בטובה, דרך גמילות טוב כמי שעושה לו צרכו או עשה עמו חסד במה שהניחו לאכול מפירות ארצו

15. ר' עובדיה מברטנורא מסכת עדויות פרק ה משנה א

אין אוכלים בטובה - שאסור להחזיק טובה לבעלים, דרחמנא אפקרינהו:

16. ראב"ד מסכת עדויות פרק ה משנה א

אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה ובי"ה אומרים אין אוכלין אלא בטובה. עיקרה במסכת שביעית פ' ד' ואיתא לפלוגתא דר' יהודה ורבנן התם ונראה לי טעמייהו דבי"ה משום דגזרי שביעית אטו שאר [שני] שבוע כדי שלא יהא אדם רגיל לכנס בשדה חבירו ובגנתו ובפרדסו שלא מדעתו **אבל מן [התורה] ודאי מותר** דכתיב ובשנה השביעית תשמטנה ותניא במכילתא **מגיז שהוא פורץ בה פרצות**. אלא שגדרו חכמים מפני תיקון העולם :

17. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ו הלכה טו

אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה, בטובה כיצד **שיתן לו פירות שביעית כמו שעשה עמו טובה שנתן לו, או שיכניסו לגינתו לאכול כמי שעשה לו טובה**

18. רי"ף מסכת עבודה זרה דף כג עמוד ב

מתני' עבודת כוכבים שהיה לה גינה או מרחץ נהנין מהן שלא בטובה ואין נהנין מהן בטובה היה שלה ושל אחרים נהנין מהן בטובה ושלא בטובה :

19. הר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף כד עמוד א

פיכך נראה לי דמשום הכי שרי דהאי בטובה אפילו יהא פירושו שכר ממש כדברי רש"י ז"ל אינו אלא שכר טובת הנא' פורתא וה"ל כלוקח בפחות דשרינן התם גבי מודר הנאה וזהו שכתב רש"י ז"ל דיהבינן להו שכר הנאה פורתא הלכך לא מהנה הוא אלא מעט... אבל הראב"ד ז"ל פירש בטובה ושלא בטובה טובת דברים וטעמא דאסור בטובת דברים כדי שלא ימשך אחריהם והכי דייק לישנא דטובה ושלא בטובה דהא במסכת עדויות [פרק ה משנה א'] תנן גבי פירות שביעית אין נהנין מהן אלא בטובה והיינו בטובת דברים דאי בדמים אסור דסחורה היא וטעמא דאין נהנין אלא בטובה כדי שלא יהיו רגילין בכך **ולי מההיא לא איריא דלעולם טובה דהתם כטובה דהכא דהיינו בטובת הנאה פורתא דכי האי גונא לאו סחורה מיקרי שאין זה כעין מקח**

20. דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ו הלכה טו

(קכ) בטובה ושלא בטובה. בין בטובה שיחזיק טובה לבעלים כדמסיים רבנו (קצא) או נוטל ממנו רשות. (קצב) ולא אמרי' דעי"ז מחזי דמן השמור הוא מלקט ורחמנא אפקרינהו (קצג) ובין שלא בטובה ולא אמרי' שמא עי"ז יתרגל לבא בשדה חברו ובגנתו ופרדסו שלא מדעתו בשאר שני שבוע:

(קכא) כמו שעשה עמו טובה שנתן לו. (קצד) ר"ל שמותר לו להחזיק טובה לבעלים בדברים כאילו עשה לו טובה אף על גב שלא עשה לו שום טובה שהרי התורה הפקירתו:

(קכב) או שיכניסו לגינתו כו'. כלומר בין שמחזיק לו טובה על שנתן לו פ"ש ובין שמחזיק לו טובה על שהרשהו להכנס לגינתו לקחת פירות מותר (קצה) ודעת הראב"ד שאין מותר להחזיק טובה אלא בדברים ולא בממון דמחזי כסחורה ודעת הר"ן דמותר ליתן לו ג"כ דבר מועט דדבר מועט לא מחזי כסחורה ובחזו"א נראה דפסק כהראב"ד:

21. תפארת ישראל - יכין מסכת שביעית פרק ד משנה ב

(יא) בטובה ושלא בטובה. כתב ע"ר רבינו הגאון אממ"ו זצוק"ל דלהכי הזכירו שלא בטובה, לאשמעינן דלא התירו בטובה, רק אם היא כשלא בטובה, שאין בעה"ב מקפיד על החזקת טובה באוכל שלא בטובה: ולבו"ת היה נראה דמדמורגל דכל מי שיחזיקו לו טובה ישוב המטיב לומר לאשר היטב לו, שלא היה צריך להחזיק לו טובה, בעבור שחושב טובתו רק קטנה עד שאינה ראוי להחזיק טובה עליה, וזה מדרך הכבוד, וקאמר ב"ה, דאפילו לא ישיב לו המטיב כך, ג"כ מותר:

22. הרב אברהם יצחק הכהן קוק - שבת הארץ - פרק ו הלכה טו

יש אומרים שאין אוכלין פירות שביעית אלא ברשות בעל הבית. אף על פי שמן התורה הפירות הן הפקר, ומותר לאכול מהן בלא רשות, גדר גדרו חכמים, שלא ירגיל אדם את עצמו לאכל מפירות חברו בלא רשות גם בשאר ימות השנים... ונראה פשוט שבעל הבית מחוייב הוא ליתן רשות, ואסור לו למנוע שום אדם שבעולם מלאכול את פירותיו בשביעית. ונראין הדברים שלדעה זו אם עבר בעל הבית ולא נתן רשות, אף על פי שעבד איסורא בזה, ועובר משום מראית עין של השמטת הפירות, מכל מקום אסור לעבור על דעתו ולאכול הפירות בלא רשותו.

שמירה מנזק

23. תוספות מסכת ראש השנה - דף ט עמוד א

ושומרי ספיחים בשביעית דפרק הבית והעליה (בבא מציעא דף ק"ח ע"א): שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן משום עומר ושתי הלחם, אם כן אסור כיון דמשומר, ואמאי לא אמרינן מן המותר לישראל? יש לומר: דלא היה שמירה ממש, דלא היו צריכים לשומרה מבני אדם, דמאיליהן היו פורשין כשהיו יודעין שהן לצורך עומר, ולא היו שומרין אותן אלא מבהמה וחיה ועוף.

24. הרב חיים קנייבסקי - דרך אמונה שמיטה - ביאור ההלכה - פרק ז הלכה ד

אפשר דמותר גם לכתחילה לסגור החצירות, כדי שהחיות והבהמות לא יפסידו מה שבחצר. וכמו שכתב בחזון איש שביעית (יד, ד) דמותר לנעול שדהו לפני בהמה וחיה (וביארנו בביאור ההלכה ד, כד)...

רק שאם אדם יבא ליטול יתן לו להכנס. ואטו אם יש לו זרעים או אילן בביתו חייב לפרוץ ולהכניס כולם לביתו? והרי יגבנו לו את כל הבית?! אלא שצריך ליתן להם רשות כשירצו ליטול... ומה שכתב במכילתא: מן התורה פרוץ בה פרצות, אלא שגדרו חכמים מפני תיקון העולם. יש לומר: דהיינו בשדה שעומדת לזריעה ולנטיעה, אבל בחצר שעומדת לתשמיש, אלא שבמקרה נטע בה נטיעה אפשר שאין צריך לפרוץ מן התורה, כדי שלא יחריבו לו את כל הבית, שזה אינו הפקר

25. הרב חיים קנייבסקי - דרך אמונה שמיטה - ביאור ההלכה - פרק ז הלכה יח

שמענו בשם מרן שיכול לנעול הדלת, ולכתוב פתקא שכל מי שרוצה ליטול יכול לקבל המפתח בבית, ואף על גב שגורם לו טורח יתירא. מיהו, לא התיר זה אלא במקום הצורך.

קצירה כדרך הקוצרים

26. ספרא בהר פרשה א תחילת פרק א אות ג

(ג) את ספיח קצירך לא תקצור, מיכן סמכו חכמים על הספחים שיהו אסורים בשביעית, ואת ענבי נזירך לא תבצור, מן השמור בארץ אין אתה בוצר, אבל אתה בוצר מן המופקר, לא תבצור, לא תבצור כדרך הבוצרים, מיכן אמרו תאינים של שביעית אין קוצים אותה במוקצה, אבל קוצה אתה בחורבה...

27. משנה מסכת שביעית פרק ח משנה ו

תאינים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה אבל קוצה אותם בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה ואין עושין זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא ומכניס לבודידה רבי שמעון אומר אף טוחן הוא בבית הבד ומכניס לבודידה:

28. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קכב עמוד א

עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק, ואמר פירות הללו של ערלה הן, של עזיקה הן, של נטע רבעי הן - לא אמר כלום, לא נתכוון אלא להשביח מקחו

29. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ט עמוד א

משנה. הלוקח לולב מחבירו בשביעית - נותן לו אתרוג במתנה, לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית. גמרא. לא רצה ליתן לו במתנה מהו? - אמר רב הונא: מבליע ליה דמי אתרוג בלולב. - וליתבי ליה בהדיא! - לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ. דתניא: אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות. ואם מסר - יאמר: הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי, (עמוד ב) ובא ואוכלן בקדושת שביעית. במה דברים אמורים - בלוקח מן המופקר. אבל בלוקח מן המשומר, אפילו בכחצי איסור - אסור.

30. רש"י מסכת יבמות דף קכב עמוד א

של עזיקה - מפרדס מעוזק וגדר סביב לו לשומרו והיא שנת שביעית וקשיא לי דמאי איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שנא מן המשומר ול"ש מן המופקר אסורים וקודם הזמן אלו ואלו מותרים.

31. רש"י מסכת סוכה דף ט עמוד ב

אבל בלוקח מן המשומר - ששדה זו היתה משומרת בגדר ופתח נעול - זה נחשד לענין שאינו מפקיר לעניים, דכתיב (שמות כג) ואכלו אביוני עמך וגו' והערמה היא שמוכרן על יד על יד.

32. ספר הישר לר"ת (חלק החידושים) סימן נט

ובשביעית דבר השמור אסור אפי' לפני הביעור כדאמר ר' בתורת כהנים ואת עינבי נזירך לא תבצור מן המופקר אתה בוצר ואי אתה בוצר מן המשומר. וגבי לוקח מחבירו לולב בשביעית אמרינן בסוכה דאין לוקחין מן המשומר אפי' בחצי איסור. ורבינו שלמה פירש הטעם לפי שעם הארץ כיון ששומרו מערים למוכרו. ואינו כן דאיש(ט)תמיטתיה ההוא דתורת כהנים. מכל הני שמעינן דפירות שביעית שהן משומרין אסורין. הילכך הא דקאמר של עזקה הן בשביעית קאמר והוה לן למיסר. קמ"ל בריית' דלא מהימן דלהשביח מקחו קא מיכוין...

33. תוספות מסכת סוכה דף ט עמוד ב

ואומר ר"ת דפירות מן המשומר אסורין כדדרשי' בת"כ ואת ענבי נזירך לא תבצור מן המופקר אתה בוצר ואי אתה בוצר מן המשומר דנזירך משמע דנזר מהן בני אדם וכן פי' בקונט' בשם רבותיו בסוף יבמות (דף קכב). גבי נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הם של נטע רבעי הם של עזקה הם לא אמר ולא כלום לא נתכוין זה אלא להשביח מקחו כלומר של עזקה מפרדס מעוזק וגדר סביב לו והיא שביעית והקשה שם בקונטרס על פירושם מה איסור יש...ופירוש ראשון נראה לר"ת דמן המשומר אסורים כדפרישית ועזקה לשון ויעזקה ויסקלהו (ישעיה ה) כמו בית יעזק היתה נקראת דתנן פרק ב' דר"ה (דף כג): ולהשביח מקחו אומר כל זה דפירות של ילדה טובים משל זקנה ופירות הפרדס השמור טובים משל הפקר שיד הכל ממשמשים בהן וקשו להו ידים וגם ממהרים ללקטם קודם בישולם והא דקאמר הכא אפי' כחצי איסור אסור היינו משום דאסירי באכילה ושומרי ספיחים בשביעית דפי' הבית והעלייה (ב"מ דף קיח). לא שומרים מן האכילה דלא היו צריכין לשומרם מבני אדם דמאליהם היו פורשים כשהיו יודעין שהן לצורך העומר ולא היו שומרין אותם אלא מבהמה חיה ועוף ומיהו קשה לר"ת דלא אסר בת"כ מן המשומר אלא בבצירה כדרך הבוצרים אבל ע"י שינוי שרי כדקתני סיפא מכאן אמרו תאנה של שביעית אין קוצצין אותה במוקצה אבל קוצה בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה אין עושין זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא ומכניס לבדידה ואמן המשומר קאי ועוד דמשמעתין משמע דלא אסר מן המשומר אפילו כחצי איסור אלא לפי שמוסר דמי שביעית לחשוד אבל פירות מיהא לאכילה שרי דאי אסירי וכי דרך לקנות דבר האסור ומיהו קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקתני רישא את ספיח קצירך לא תקצור מכאן סמכינן על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאנה של שביעית סתם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דבסתם שביעית איירי שדרך להפקיר אף על גב דבגמרא דירושלמי מיייתי עלה כולה דרשא דתורת כהנים.

34. ראב"ד ספרא בהר פרק כה

לא תבצור מן השמור בארץ אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר. נראה לי שאין זה המדיש נדרש מזה הפסוק שהרי אנו דורשין אותו בסמוך לא תבצור כדרך הבוצרים וכו' ואם כן נאמר כי מן השמור אסוד לבצור כדרך הבוצרים אבל מן המופקר בוצר כדרך הבוצרים: והא אמרינן עלה מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצצין איתנו במוקצה... אלא כך נראה לי דמילתא בעלמא קאמ' דהכי קיימא לן מן השמור בארץ אי אתה בוצר כדאמרין לקמן והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מן השבות בארץ אתה אוכל

ואי אתה אוכל מן השמור הילכך הא דאמר רחמנא לא תבצור לא תלקט לא קאמר דמשמע לא תבצור כדרך הבוצרים הא שלא כדרך הבוצרים מותר מן המופקר קאמר ולא מן השמור כי מן מן השמור בכל ענין הוא אסור כדאמרינן לקמן אליבא דב"ה לר' יהודה :

35. ספרא בהר פרשה א תחילת פרק א

והיתה שבת הארץ לכם מן השבות בארץ אתה אוכל ואין אתה אוכל מן השמור, מיכן אמרו שדה שנטייבה, בית שמי אומרים אין אוכלים פירותיה בשביעית, ובית הלל אומרים אוכלים, בית שמאי אומרים אין אוכלים פירות שביעית בטובה ובית הלל אומרים בטובה ושלא בטובה, רבי יהודה אומר חילוף הדברים זה מקולי בית שמי ומחומרי בית הלל.

36. המאור הקטן מסכת סוכה דף יט עמוד ב

הא דתניא בד"א בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אסור פי"ר שלמה ז"ל משום דהערמה היא כשמוכרו על יד ולא היה צריך לפי"ה הזה לפי שהמשומר בפירות שביעית אסור הוא באכילה מן התורה כדתניא בסיפרא ואת ענבי נזירך לא תבצור מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר והיינו דתניא נכרי שהביא פירות ואמר של עזקה הן של ערלה הן ושל נטע רבעי הן אינו נאמן שלא נתכוין אלא להשביח מקחו ופי"ה של עזקה הן זה הוא מן המשומר כדכתי' ויעזקהו ויסקלהו וה"ר שלמה טרח לפרשה במקומה בענין אחר וזו היתה כשגגה לפניו.

37. כתוב שם לראב"ד מסכת סוכה דף יט עמוד ב

אמר אברהם : של צרפתי הוא זה ואינו נכון שלא אסרה תורה אלא המשומר ביד ישראל מפני שעבר על [שמות כג יא] והשביעית תשמטנה ונטשתה, אבל שמור ביד גוי לא אסרה. ועוד איזה שבת יש בין שמור לשאינו שמור. אבל של עזקה פי"ה ארץ עבודה ומטוייבת. ואם ספיחי אסורים בשביעית כ"ש פירות ארץ עבודה בין של גוים בין של ישראל.

שיטה ב' : קוצר כדרך בעלים

38. רש"י ויקרא כה:ה-ו

את ספיח קצירך. אפלו לא זרעתה והיא צמחה מן הזרע שגפלו בה בעת הקציר והוא קרוי ספיח : לא תקצור. להיות מחזיק בו כשאר קציר, אלא הפקר יהיה לכל נזירך. שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם : לא תבצר. אותם אינך בוצר, אלא מן המפקר: והיתה שבת הארץ וגו'. אע"פ שאסרתים עליך, לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהג בהם כבעל הבית, אלא הפל יהיו שנים בה, אתה ושכירך ותושבך :

39. ספר החינוך פרשת בהר מצוה שכט

ופירוש נזירך, כלומר שהנזרת והפרשת אותם מבני אדם ולא עשית מהם הפקר, לא תבצור אותם עד שתפקירם, כן הוא דעת רש"י זכרונו לברכה, כי הוא סובר שהשומר שדהו ופירותיו בשביעית אין הפירות נאסרין. וכן כתב בפירושו בסוכה וביבמות, וכן הדבר מדין התורה בראיות נכונות.

ומה שאמרו בתורת כהנים, ואת ענבי נזירך לא תבצור, מן השמור בארץ אי אתה בוצר, אבל בוצר אתה מן המופקר, נפרש לדעתנו זה מן השמור בארץ אי אתה בוצר, בעוד שיהא שמור אסור לך לבצור מהם, אבל לא שיאסרו הפירות בכך.

40. רמב"ן ויקרא פרק כה פסוק ה

ולכך שנו בתורת כהנים (פרק א ג) ואת ענבי נזירך לא תבצור, מן השמור בארץ אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר, לא תבצור, כדרך הבוצרים, מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצצין אותן במקצע ואין דורכין ענבים בגת אבל דורך בעריבה. ופירוש, מדלא כתיב ענבי הנזיר לא תבצור וכתוב נזירך, לדרוש לא תבצור אותם כדרך נזיר שלך אבל תבצור אותם עם העניים כדרך שהם בוצרים, לומר שלא ישמרו לעצמו אבל ילקוט אותם עם העניים כהפקר וינהוג בהם גם כן כדרך שהעניים נוהגין לדורכן בעריבה: ... וכן הענין שאמרו שאין קוצצין התאנים במקצע ולא דורכין הענבים בגת, גדר ואסמכתא מדבריהם כדי שלא יבואו לידי שימור ואסיפת הפירות ויגזלו אותם מן העניים

41. חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף קכב עמוד א

ואנו מצינו לרש"י ז"ל שפירשה יפה כדברי עצמו בפי"ה התורה וכך כתב ענבי נזירך שהפרשת והנזרת אותם מבני אדם ולא הפקרת אותם לא תבצור אותם כדרך הבציר אלא נהוג בהן הפקר, כלומר שלא בא הכתוב אלא ליתן לאו על המשמר כרמו ובוצר אותה ואינו מפקירה, וכענין שדרשו שם בסיפרא לא תבצור כדרך הבוצרים מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצצין אותן במוקצה וכו', אלמא אין בהן ממשמע הכתוב אלא שנהוג בהן כהפקר ולא שיאסרו פירות לגמרי, והא דתניא בסוכה נמי כותיה דייקא דאי פירות גופיהו אסירי היכי קתני אפילו בחצי איסור אסור לכולי עלמא אסורין הן עצמן ואפילו לדידיה, אלא משמע דלא אסר אלא משום סחורה ולעם הארץ דוקא כדקתני רישא

42. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה א

כל שתוציא הארץ בשנה שביעית, בין מן הזרע שנפל בה מקודם שביעית, בין מן העיקרים שנקצרו מקודם וחזרו ועשו ושניהם נקראו ספיה, בין מן העשבים והירקות שעלו מאליהן ואין להן זרע הכל מותר לאכלו מן התורה שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, ואפילו שדה שנטייה בשביעית וצמחה פירותיה מותרין באכילה, וזה שנאמר את ספיה קצירך לא תקצור שלא יקצור כדרך שקוצר בכל שנה, ואם קצר כדרך הקוצרין לוקה, כגון שקצר כל השדה והעמיד כרי ודש בבקר, או שקצר לעבודת הארץ כמו שבארנו, אלא קוצר מעט מעט וחובט ואוכל.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כב-כג

הפירות שיוציא האילן בשביעית לא יאספם כדרך שאוסף בכל שנה שנאמר ואת ענבי נזירך לא תבצור, ואם בצר לעבודת האילן או שבצר כדרך הבוצרים לוקה. וכיצד עושה תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה אבל מייבשן בחרבה, ולא ידרוך ענבים בגת אכל/אבל/ דורך הוא בעריבה, ולא יעשה זיתים בבית הבד, אבל כותש הוא ומכניס לתוך בד קטן ביותר וטוחן בבית הבד ובקוטב ומכניס לבד קטנה, וכן בשאר הדברים כל שיכול לשנות משנה

43. רמב"ם על משנה מסכת שביעית פרק ח משנה ו

מוקצה, שם המקום ששוחטין בו הפירות להתיבש כגון התאנים והענבים... ובד שם **מסחטת הזתים**. וקוטבי, מסחטת זתים קטנה. ובודדה, קטנות בית הבד והיא מסחטה קטנה מאד. ועריבה, כלי הלישה. והכוונה בכל זה שצריך לשנות ושלא יתעסק בפירות שביעית כדרך שמתעסק בשאר שנים, והוא לפי שאמר ה' ואת ענבי נזירך לא תבצור, ואי אפשר לומר שרצונו בפסוק זה לאסור הבצירה לגמרי, שהרי כבר התיר אכילתם באמרו והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, ולא נתכוון כאן אלא כמו שביארו בספרא לא תבצור כנגד הבוצרים

שיטה ג' איסור לקצור כדרך הקוצרים מן המשומר

44. רא"ש מסכת שביעית פרק ח משנה ו

והיינו דוקא הבוצר מן השמור אבל מן ההפקר שרי כי אורחא וכן מוכח בירושלמי ואת ענבי נזירך לא תבצור מן השמור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר. לא תבצור כדרך הבוצרים מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה וכו'.

45. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ח הלכה ו

את ספיה קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור מן השמור בארץ אין אתה בוצר אבל בוצר את מן המופקר לא תבצור כדרך הבוצרים מיכן אמרו תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה אבל קוצה הוא בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה ואין עושין זיתים בבד ובקוטבי ורבותינו התירו לעשות בקוטבי

46. פני משה מסכת שביעית פרק ח הלכה ו

את ספיה קצירך וגוי'. כך הוא נדרש בת"כ מן השמור בארץ וכו' כלומר כל מה שתוציא הארץ אין אתה יכול לשמרו אלא צריך שיהא מפקירו לכל ובוצר אתה מן המופקר ואפי' כן לא תבצור כדרך הבוצרין: